

Sygn. akt VII Ka 611/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 sierpnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie w VII Wydziale Karnym Odwoławczym

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Tomkiewicz (spr.)

Sędziowie SO Zbigniew Paturalski

SO Piotr Mądry

Protokolant sekr.sądowy Elżbieta Łotowska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej Marka Waśniewskiego

po rozpoznaniu w dniu 7 sierpnia 2013r.

sprawy **P. S. (1)**

oskarżonego o przestępstwo z art. 59 ust 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, art. 278§1 kk, art. 62 ust 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, art. 58 ust 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii

na skutek apelacji wniesionej przez oskarżonego i obrońcę

od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie

z dnia 17 kwietnia 2013r. sygn. akt II K 1463/12

I. zaskarżony wyrok zmienia w ten sposób, że :

- uchyla orzeczenie o karze łącznej oraz orzeczenie zawarte w pkt. VI wyroku;
- uchyla rozstrzygnięcie w zakresie czynu opisanego w pkt. I wyroku i w tej części sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Olsztynie do ponownego jej rozpoznania ;
- ustalając, iż czyn zarzucony oskarżonemu w pkt.IV aktu oskarżenia popełniony został 5/6 sierpnia 2012r, na podstawie art. 85 kk i art. 86 & 1 kk łączy kary jednostkowe wymierzone za czyny z pkt. II, III, IV i w to miejsce wymierza oskarżonemu P. S. (1) karę łączną 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności;

II. w pozostałym zakresie wyrok ten utrzymuje w mocy;

III.zwalnia oskarżonego od kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze.

Uzasadnienie wyroku VII Ka 611/13

UZASADNIENIE

P. S. (1) został oskarżony o to, że:

I. W okresie od stycznia 2011 r. do 6 sierpnia 2012 r. w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, udzielił A. S. (1) środków odurzających w postaci marihuany w łącznej ilości nie mniejszej niż 45 gramów za kwotę 1.350, - zł.,

tj. o przestępstwo z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r., Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.),

II. W nocy z 5/6 sierpnia 2012 r. z terenu restauracji (...) przy ul. (...) w O., wspólnie i w porozumieniu z A. S. (1), dokonał zaboru w celu przywłaszczenia telewizora marki L. (...) o wartości 2.000 złotych na szkodę H. L., tj. o przestępstwo z art. 278 § 1 k.k.,

III. w dniu 6 sierpnia 2012 r. przy ulicy (...) w O., wbrew przepisom ustawy posiadał przy sobie substancję odurzającą w postaci 8 tabletek klonazepamu, tj. o przestępstwo z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,

IV. w okresie od lipca 2012 r. do 6 sierpnia 2012 r. udzielił nieodpłatnie A. S. (1) środków odurzających w postaci 5 tabletek klonazepamu, tj. o przestępstwo z art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,

Sąd Rejonowy w Olsztynie w II Wydziale Karnym, wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2013 roku, w sprawie o sygn. akt II K 1463/12 orzekł:

I. uznał oskarżonego P. S. (1), w ramach zarzucanego mu czynu z pkt I, za winnego tego, że w okresie od września 2011 r. do 6 sierpnia 2012 r. w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, udzielił A. S. (1) środków odurzających w postaci marihuany w łącznej ilości nie większej niż 30 gramów za kwotę 900, - zł., a czyn zakwalifikował z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 12 k.k. i za to z mocy art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 12 k.k. , skazał go na karę 1 (jednego) roku pozbawienia wolności ,

II. uznał oskarżonego P. S. (1) za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów z pkt. II, III i IV i za to:

- za czyn z pkt. II z mocy art. 278 § 1 k.k., skazał go na karę 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności ;

- za czyn z pkt. III z mocy art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, skazał go na karę 3 (trzech) miesięcy pozbawienia wolności ;

- za czyn z pkt. IV z mocy art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, skazał go na karę 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności ;

IV. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył jednostkowe kary pozbawienia wolności i wymierzył oskarżonemu P. S. (1) karę 1 (jednego) roku i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności.

VI. na podstawie art. 45 § 1 k.k. orzekł wobec o skarżonego P. S. (1) przepadek na rzecz Skarbu Państwa równowartości korzyści osiągniętych z popełnienia przestępstwa w wysokości 900, -(dziewięćset) zł.

VII. na podstawie art. 70 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych w postaci suszu roślinnego k. zielonego o masie 0,593 g i o masie 0,147 g oraz blistra z nadrukiem C. z 8 sztuk tabletek przechowywanych w depozycie KWP w O.– (...), (...), (...), zarządzając ich zniszczenie;

VIII. na podstawie art. 44 § 1 k.k. orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodu rzeczowego w postaci naboju karabinowego kal. 7,62 mm wz. M., przechowywanego pod poz. (...);

IX. na podstawie art. 44 § 2 k.k. orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych w postaci : metalowego łańcucha z zaczepem typu „karabińczyk” i śrubokrętu dł. 18 cm z czarna rękojeścią, opisanych w pkt.

1 i 2 oraz lufki szklanej okopconej przechowywanej, opisanej pod poz. 3, zapisanych pod poz. 195/12 w Księdze Przechowywanych Przedmiotów ;

X. na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dn. 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 15, poz. 124 ze zm.) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. B. D. kwotę 504,- zł za obronę wykonywaną z urzędu oraz kwotę 115,92 zł tytułem 23 % podatku VAT od wynagrodzenia;

XI. na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych zwolnił obu oskarżonych od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych, w tym od opłaty.

Od powyższego wyroku apelację wniósł obrońca oskarżonego P. S. (1) oraz oskarżony osobiście, zaskarżając przedmiotowe orzeczenie w całości.

Obrońca oskarżonego, na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. i art. 438 pkt 2, 3 i 4 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił:

1. naruszenie art. 4, 5, 7 k.p.k. poprzez dokonanie dowolnej, a zarazem błędnej oceny materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że pierwsze wyjaśnienia oskarżonego P. S. (1) z dnia 07.08.2012 r. i wyjaśnienie współoskarżonego A. S. (1) z tego samego dnia zasługują na wiarę i stanowią podstawę do ustalenia stanu faktycznego w sprawie podczas, gdy już te same wyjaśnienia nie są ze sobą zgodne, a nadto oskarżeni odwołali swoje wyjaśnienia podczas przesłuchania w dniu 16.11.2012 r.

2. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia:

a) art. 170 k.p.k. poprzez nieuzasadnione oddalenie wniosku o zażądanie nagrania z Komendy Miejskiej Policji w O. dotyczącego celi, w której oskarżony P. S. (1) przebywał w dniach od 6 do 7 sierpnia 2012 r., a to w celu umożliwienia biegłym psychiatrom zapoznanie się z zachowaniem oskarżonego w tych dniach po zażyciu 5 tabletek klonazepamu, co miało by istotny wpływ na wydaną opinię przez biegłych,

b) art. 413 par 2 k.p.k. i art. 424 k.p.k. przez dopuszczenie się przez Sąd sprzeczności między opisem czynu zawartym w pkt IV aktu oskarżenia, a następnie zaakceptowanym przez Sąd w pkt II wyroku a uzasadnieniem (str.1 uzasadnienia), iż oskarżony P. S. (1) dopuścił się przestępstwa w różnych okresach czasu, tj. w wyroku – w okresie od lipca 2012 r. do 6 sierpnia 2012 r. , zaś w uzasadnieniu – w dniu 5/6 sierpnia 2012 r.

3) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść, a polegający na uznaniu, iż oskarżony P. S. (1) dopuścił się popełnienia czynu opisanego w punkcie I wyroku, a wynika to tylko z dowolnej interpretacji pierwszych wyjaśnień oskarżonego P. S. (1) i A. S. (1), a nadto ustalenie, iż czynu z pkt. IV aktu oskarżenia dopuścił się w okresie od lipca do sierpnia 2012 r., podczas, gdy jest to ustalenie dowolne, a nawet sam Sąd w uzasadnieniu wyroku przyjął datę popełnienia przestępstwa na dzień spotkania się obu oskarżonych tj. w nocy z 5/6 sierpnia 2012 r. ,

4) rażącą niewspółmierność kary łącznej wymierzonej za pozostałe zarzucane przestępstwa, tj. II, III i IV poprzez wymierzenie oskarżonemu P. S. (1) bez warunkowego zawieszenia jej wykonania

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca oskarżonego, w oparciu o art. 427 k.p.k., wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego P. S. (1) od popełnienia przestępstwa opisanego w pkt. I wyroku, ustalenie, że przestępstwa opisanego w pkt IV aktu oskarżenia dopuścił się w nocy z dnia 5/6 sierpnia 2012 r. i o wymierzenie nowej kary łącznej za przestępstwa z zarzutów II, III i IV i orzeczenie nowej kary łącznej pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, uchylenie pkt VI wyroku, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku odnośnie P. S. (1) i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Oskarżony w swojej nieformalnej apelacji zarzucił wyrokowi, jak zdaje się wynikać z kontekstu, błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść a polegający na niezasadnym przypisaniu mu winy w sytuacji gdy, jak uważa skarżący, stan jego zdrowia psychicznego w dacie popełnienia przypisanych mu

czynów nie został wyjaśniony w stopniu należyтым. Stawiając ten zarzut oskarżony wniósł- jak również zdaje się to wynikać z kontekstu tego środka odwoławczego- o uchylenie wyroku i przekazanie tej sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy zasługuje na częściowe uwzględnienie, apelacja oskarżonego co do istoty nie jest zasadna.

Trafne są zarzuty zawarte w apelacji obrońcy oskarżonego dotyczące czynu opisanego w pkt. I oraz w pkt. IV aktu oskarżenia.

Odnosząc się do czynu określonego w pkt. IV zauważyć należy, iż w tym zakresie P. S. (1) został uznany za winnego tego, że w okresie od lipca 2012r. do 6 sierpnia 2012r. udzielił nieodpłatnie A. S. (1) środków odurzających w postaci 5 tabletek klonazepamu. Tymczasem, jak wynika to z poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych zawartych w pisemnych motywach wyroku, zdarzenie to miało miejsce w nocy z 5/6 sierpnia 2012 r. podczas spotkania obu wymienionych (k.300). Abstrahując od sprzeczności jaka w zaistniałej sytuacji zachodzi pomiędzy opisem przedmiotowego czynu a ustaleniami faktycznymi stwierdzić należy, iż materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie nie pozostawia żadnych wątpliwości co do tego, że do owego zdarzenia doszło właśnie z 5/6 sierpnia 2012r. (k.81v, 170v, 172v, 249v-250, 250-250v). Podzielając zatem zarzut zawarty w apelacji w tym zakresie, należało dokonać korekty daty popełnienia czynu opisanego w pkt. IV poprzez przyjęcie, że czyn ten popełniony został z 5/6 sierpnia 20102r.

Słuszny jest również zawarty w apelacji zarzut dotyczący błędu w ustaleniach faktycznych w zakresie czynu opisanego w pkt. I aktu oskarżenia. Z jakich względów bowiem, i w oparciu o jakie dowody, Sąd Rejonowy uznał, że w okresie od września 2011 do 6 sierpnia 2012r. P. S. (1) udzielił A. S. (1) marihuanę w łącznej ilości nie mniejszej niż **30 gramów** – trudno dociec, gdyż uzasadnienie na temat milczy. Sąd Rejonowy nie przedstawił żadnej argumentacji, która powyższy wniosek mogłaby uzasadniać lub chociażby pozwalałaby na jego weryfikację. Tymczasem to, ile konkretnie środków odurzających P. S. (1) udzielił współoskarżonemu A. S. (1) jest o tyle istotne, że Sąd Rejonowy w sposób zasadniczy zredukował okres objęty przedmiotowym zarzutem. Jeśli więc w wersji pierwotnej, obejmującej okres od stycznia 2011 do 6 sierpnia 2012r. P. S. (1) zarzucono, iż udzielił on A. S. (1) marihuanę w łącznej ilości nie mniejszej niż **45 gramów**, zaś Sąd Rejonowy przyjął, iż owo udzielanie środków odurzających miało miejsce dopiero od września 2011r. – a zatem trwało 9 miesięcy krócej- to wskazanie kryteriów, w oparciu o które Sąd wyliczył, że oskarżony udzielił w tym czasie marihuanę w ilości nie mniej niż właśnie 30 gram, jest nieodzowne dla prawidłowego wyrokowania . Na marginesie zauważyć należy, iż tego wartości nie wynikają bynajmniej w sposób pewny z dowodów zgromadzonych w sprawie.

A. S. (1) w wyjaśnieniach złożonych w dniu 7 sierpnia 2012 r. podał jedynie, iż w 2011 r. i 2012 r. kupował marihuanę od P. S. (1) i w tym celu dzwonił do niego i umawiał się na Starówce. Z tychże wyjaśnień wynika, iż A. S. (1) w 2011 roku dokonał 30 transakcji kupując jednorazowo 1 gram marihuany za kwotę 30 zł, zaś w 2012 roku wymieniony zakupił od P. S. (1) 15 gram za kwotę 450 zł. (k.60-60v). Z wyjaśnień P. S. (4) złożonych w dniu 7 sierpnia 2012 r. wynika natomiast, iż sprzedał on A. S. (1) w 2011 roku łącznie 30 gram marihuany za kwotę 900 zł. (k. 68). Ile więc marihuany P. S. (1) udzielił A. S. (1) dokładnie od września 2011r -nie sposób z powyższych twierdzeń jednoznacznie ustalić i kwestia ta winna być przedmiotem ponownej analizy Sądu I-szej instancji.

Nie jest trafny natomiast zawarty zarówno w apelacji obrońcy jak i oskarżonego zarzut kwestionujący (ogólnie rzecz ujmując) prawidłowość wniosków wynikających z opinii sądowo – psychiatrycznej. Na podzielenie nie zasługuje także zarzut obrazy przepisu art. 170 k.p.k., który miał polegać – zdaniem obrońcy- na nieuzasadnionym oddaleniu wniosku o zażądanie nagrania z Komendy Miejskiej Policji w O. dotyczącego celi, w której oskarżony P. S. (1) przebywał w dniach od 6 do 7 sierpnia 2012 r.

Wbrew przekonaniom obu skarżących, opinia sądowo-psychiatryczna sporządzona w niniejszej sprawie jest jasna i pełna i w sposób wyczerpujący odpowiada na postawione biegłym pytania. Biegły M. P. podtrzymując swoją opinię pisemną, w ustnej opinii wydanej na rozprawie głównej jednoznacznie podał, iż w wyjaśnieniach oskarżonego P.

S. (1)składanych 7 sierpnia 2012r. o godz.12.20 brak jest jakichkolwiek symptomów, które mogłyby wskazywać na istnienie zakłóceń czynności psychicznych. Biegły ten odniósł się również do ekspozowanej zarówno przez skarżącego jak i przez samego P. S. (1)okoliczności związanej z zażyciem klonazepamu i alkoholu. Zdaniem opiniującego, gdyby po zażyciu tych środków u P. S. (1)wystąpił stan zaburzeń świadomości, to wystąpiłby on najpóźniej w kilka godzin po zażyciu, co oznacza, że do dnia 7 sierpnia 2012 r. (tj. do czasu składania przez oskarżonych pierwszych wyjaśnień) objawy te ustąpiły (k. 288v-289) .

Trudno przy tym zgodzić się ze stawianą przez skarżącego tezą, jakoby umożliwienie biegłym psychiatrom zapoznanie się z nagraniem monitoringu z celi, gdzie oskarżeni przebywali od 6 do 7 sierpnia 2012 r., miało istotny wpływ na końcowe wnioski opinii. Zauważyć bowiem należy, iż biegły w trakcie rozprawy głównej w dniu 10 kwietnia 2013 r. jednoznacznie stwierdził, iż nie da się odczytać stanu zaburzeń świadomości oskarżonego na podstawie nagrania z izby zatrzymań.(k. 289) Zdaniem biegłego istotne jest to, iż oskarżony został przesłuchany 7 sierpnia 2012 r. , a nie 06 sierpnia 2012 r., a analiza treści wypowiedzi oskarżonego podczas przesłuchania w dniu 7 sierpnia 2012 r. nie daje podstaw do wnioskowania, aby znajdował się on pod istotnym orzeczniczym wpływem klonazepamu.

W tym miejscu należy również powołać się na zeznania funkcjonariusza Policji J. G., który przesłuchiwał oskarżonego w dniu 7 sierpnia 2012 r. i stwierdził, że P. S. (1) miał swobodę wypowiedzi, nie zgłaszał żadnych zastrzeżeń, a po wyjaśnieniach przeczytał osobiście protokół i również nie zgłaszał żadnych uwag. Zdaniem wymienionego oskarżony nie zgłaszał, że jest pod działaniem leków lub jest nietrzeźwy, gdyż wówczas czynności z jego udziałem nie zostałyby przeprowadzone. (k.289v) J. G. podał, że najczęściej zatrzymany jest przesłuchiwany następnego dnia po zatrzymaniu.

Wobec powyższego należy także odmówić racji zarzutowi skarżącego naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisów art. 4, 5, 7 k.p.k. poprzez dokonanie dowolnej, a zarazem błędnej oceny materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że pierwsze wyjaśnienia oskarżonego P. S. (1) z dnia 7.08.2012 r. i wyjaśnienie współoskarżonego A. S. (1) z tego samego dnia zasługują na wiarę i stanowią podstawę do ustalenia stanu faktycznego w sprawie.

Uznanie za wiarygodne bądź odmówienie wiarygodności wyjaśnieniom oskarżonych na określonym etapie postępowania jest dokonywane przez Sąd na podstawie określonych przesłanek. Zgodnie z treścią przepisu art. 7 k.p.k. organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego. W doktrynie przyjmuje się, iż zasada swobodnej oceny dowodów oznacza wolność wewnętrznego przekonania organu procesowego w kwestii oceny dowodów i wyciągania z nich racjonalnych wniosków, a tym samym wolność od schematycznych skrupowań w tym zakresie (M. Cieślak, Polska procedura..., s. 361).

Odwołanie przez oskarżonych ich pierwszych wyjaśnień z dnia 7 sierpnia 2012 r. podczas przesłuchania w dniu 16 listopada 2012 r., zatem po trzech miesiącach, wskazywałby raczej na przyjętą linię obrony oskarżonych zmierzającą do chęci uniknięcia odpowiedzialności karnej i umniejszenia swej winy w tym zakresie.

Nadto stwierdzić trzeba, iż oskarżony podczas przesłuchania w dniu 7 sierpnia 2012 r. opisał szczegółowo okoliczności kradzieży telewizora z restauracji (...) (k.68), a przecież również i w kolejnych wyjaśnieniach złożonych w Prokuraturze w dniu 16 listopada 2012 r. przyznał się do tej kradzieży. (k. 170 v) Zatem twierdzenia oskarżonego jakoby w trakcie przesłuchania przez funkcjonariuszy Policji znajdował się pod wpływem środków odurzających i nie wiedział co mówi, nie miał świadomości, nie są wiarygodne i słusznie Sąd Rejonowy odmówił wiary wyjaśnieniom wymienionego w tym zakresie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy dokonał zmiany zaskarżonego wyroku w ten sposób, że uchylił rozstrzygnięcie w zakresie czynu opisanego w pkt. I wyroku i w tej części sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Olsztynie do ponownego jej rozpoznania (art. 437 & 1 kpk).

Ponadto Sąd Okręgowy ustalił, iż czyn zarzucany P. S. (1)w punkcie IV aktu oskarżenia popełniony został 5/6 sierpnia 2012 r. i na podstawie art. 85 kk i art. 86 § 1 kk połączył kary jednostkowe wymierzone za czyny z pkt. II, III, IV i w to miejsce wymierzył oskarżonemu P. S. (1)karę łączną 10 (dziesięć) miesięcy pozbawienia wolności. Wymierzając

karę łączną Sąd Okręgowy zastosował zasadę całkowitej absorpcji, uznając, że przemawia za tym związek czasowy istniejący pomiędzy wszystkimi przypisanymi oskarżonemu czynami. Jednocześnie, wobec faktu, iż przedmiotowych czynów P. S. (1) dopuścił się w okresie próby i to w zaledwie **miesiąc** po wydaniu wobec niego wyroku z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (k.334), Sąd Okręgowy nie dopatrzył się w zachowaniu oskarżonego żadnych przesłanek, które wskazujących na istnienie pozytywnej prognozy kryminologicznej.

W pozostałym zakresie wyrok ten jako prawidłowy i słuszny utrzymano w mocy (art. 437 § 1 kpk).

Oskarżonego zwolniono od kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, uznając, iż przemawiają za tym względy słuszności (art. 636 § 1 kpk w zw. z art. 634 kpk i art. 624 § 1 kpk).